

Anna Chmielarz-Grochal*

Udział Prezydenta Republiki Francuskiej w procedurze powoływania członków Rady Konstytucyjnej**

Rada Konstytucyjna (Conseil constitutionnel) została utworzona na mocy Konstytucji V Republiki Francuskiej z dnia 4 października 1958 r. i funkcjonuje od marca 1959 r.¹ Rada pomyślana była jako organ kontroli i równowagi w odniesieniu do stosunków między egzekutywą a legislatywą. Znalazło to przełożenie na mieszany (konsultacyjno-jurysdykcyjny) charakter zadań przypisanych Radzie i sposób powoływania jej członków. Na tle innych europejskich sądów konstytucyjnych francuską Radę Konstytucyjną wyróżnia to, że realizuje ona zadania o charakterze konsultacyjnym (w sytuacji zastosowania przez Prezydenta Republiki środków specjalnych – art. 16 Konstytucji) oraz sądowym (kontrola prawidłowości wyborów i referendum – art. 58–60 Konstytucji; kontrola konstytucyjności aktów normatywnych – art. 54, art. 61–62 Konstytucji; kontrola przestrzegania podziału materii ustawowej i rozporządzeniowej – art. 37 ust. 2, art. 41 Konstytucji)².

41

* Dr, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki.

** Publikacja powstała w ramach projektu badawczego sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2013/09/B/HS5/01258.

¹ Zob. M. Verpeaux, *Le Conseil constitutionnel, 49 ans après...*, „Les Petites Affiches” 2008, no 138, s. 62 i n.

² Zob. m.in. P. Pactet, *Institutions politiques. Droit constitutionnel*, Paris 2003, s. 524 i n.; M. Verpeaux, *Le Conseil constitutionnel*, [w:] J.-L. Parodi (red.), *Institutions et vie politique sous la Ve République*, Paris 2003, s. 63 i n.; P. Avril, J. Gicquel, *Le Conseil constitutionnel*, Paris 2005; H. Roussillon, *Le Conseil constitutionnel*, Paris 2008; J.-S. Débre, *Le Conseil constitutionnel: une réussite inattendue de la Ve République*, [w:] B. Mathieu (red.), 1958–2008. Cinquantième anniversaire de la Constitution française, Paris 2008, s. 309 i n.; J. Gicquel, J.-É. Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris 2008, s. 737 i n.; D. Rousseau, *Droit du contentieux constitutionnel*, Paris 2008, s. 21 i n.; P. Ardant, B. Mathieu, *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris 2008, s. 108 i n.; M. de Guillenchmidt, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris 2008, s. 405 i n.

Jednym z celów ostatniej zmiany konstytucji³ było wzmocnienie pozycji Rady Konstytucyjnej jako sądu konstytucyjnego. W efekcie wprowadzono instytucję tzw. priorytetowych pytań prawnych o zgodność z konstytucją (QPC – *questions prioritaires de constitutionnalité*)⁴. Obecnie Rada Konstytucyjna dokonuje również kontroli *a posteriori* zgodności z konstytucją obowiązujących ustaw w zakresie określonym w art. 61-1 Konstytucji⁵. Wzmocnienie funkcji jurysdykcyjnych Rady powiązано jednocześnie ze zmianą procedury nominacyjnej⁶.

Rada Konstytucyjna składa się z dwóch kategorii członków: mianowanych i dożywotnich. Dziewięciu członków powołują na 9 lat w równej liczbie Prezydent Republiki (*Président de la République*), przewodniczący Zgromadzenia Narodowego (*président de l'Assemblée Nationale*) oraz przewodniczący Senatu (*président du Sénat*). Co trzy lata odnawiana jest jedna trzecia składu Rady. Z kolei dożywotnio, z mocy prawa, funkcję członka Rady Konstytucyjnej piastują byli prezydenci Republiki⁷ (art. 56 Konstytucji).

Prezydent Republiki został konstytucyjnie umocowany zarówno do powoływania jednej trzeciej składu Rady Konstytucyjnej, jak i mianowania jej przewodniczącego (art. 56 ust. 1 i 3). Są to jego prerogatywy. Można uznać, że uprawnienia te służyć mają realizacji przez Prezydenta misji czuwania nad przestrzeganiem konstytucji⁸. Poza tym, włączenie

42

³ Ustawa konstytucyjna nr 2008-724 z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie modernizacji instytucji V Republiki (JORF nr 1071 du 24 juillet 2008, s. 11 890).

⁴ Szerzej zob. m.in. Ch. Maugüe, J.-H. Stahl, *La question prioritaire de constitutionnalité*, Paris 2011; J.-B. Perrier (red.), *La question prioritaire de constitutionnalité*, Paris 2011; w literaturze polskiej zob. K. Kubuj, *Priorytetowe pytania prawne francuskich sądów o zgodność z konstytucją*, „Przegląd Sejmowy” 2014, nr 1, s. 79 i n. oraz cyt. tam lit.

⁵ Do marca 2010 r. kontrola konstytucyjności prawa dokonywana przez Radę Konstytucyjną miała charakter kontroli *a priori* i dlatego traktowano model francuski jako *l'exception française* – zob. zwłaszcza M. Fromont, *La justice constitutionnelle en Europe ou l'exception française*, [w:] *Le nouveau constitutionnalisme. Mélanges en l'honneur de Gérard Conac*, Paris 2002, s. 167–184; w literaturze polskiej zob. W. Skrzydło, *Ustrój polityczny Francji*, Warszawa 1992, s. 223–241; L. Garlicki, *Rada Konstytucyjna w Republice Francuskiej*, [w:] J. Trzcíński (red.), *Sądy konstytucyjne w Europie*, t. I, Warszawa 1996, s. 91–105; W. Skrzydło, *Ustrój polityczny Republiki Francuskiej*, [w:] E. Gdulewicz, W. Kręcis, W. Orłowski, W. Skrzydło, W. Zakrzewski, *Ustroje państw współczesnych*, Lublin 1997, s. 169–171; K. Wojtyczek, *Republika Francuska*, [w:] P. Sarniecki (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, Warszawa 2007, s. 187–188.

⁶ Zob. także A. Chmielarz, *Rada Konstytucyjna po zmianach konstytucyjnych z lipca 2008 r.*, „Przegląd Sejmowy” 2010, nr 1, s. 125 i n.

⁷ Obecnie w Radzie Konstytucyjnej zasiada były prezydent V. Giscard d'Estaing. Prezydenci J. Chirac i N. Sarkozy nie wchodzi w skład Rady odpowiednio od marca 2011 r. i stycznia 2013 r.

⁸ Tak E. Popławska, *Instytucja prezydenta w systemie politycznym V Republiki Francuskiej*, Warszawa 1995, s. 73.

głowy państwa w tę procedurę wyklucza oparcie składu Rady Konstytucyjnej na zasadzie proporcji partyjno-politycznej, co jest charakterystyczne w państwach Europy Zachodniej. Do ostatniej zmiany Konstytucji w sierpniu 2008 r. Prezydent Republiki dysponował pełną swobodą w zakresie korzystania z tego uprawnienia nominacyjnego. Decyzje o nominacji nie podlegają kontroli sądowej, co potwierdziła Rada Stanu (Conseil d'État) w postanowieniu nr 195 616 z dnia 9 kwietnia 1999 r. w sprawie *Mme Ba*⁹.

Sposób powoływania członków Rady Konstytucyjnej uregulowany został już w 1958 r. zarówno w Konstytucji, jak i w ordonansie nr 58-1067 z dnia 7 listopada 1958 r. dotyczącym ustawy organicznej o Radzie Konstytucyjnej¹⁰. Odpowiadał podstawowej wówczas funkcji tej instytucji – arbitra między legislatywą a egzekutywą, dość szybko okazał się jednak nieadekwatny do zmieniającej się roli ustrojowej Rady i jej wzrastającego znaczenia jako sądu konstytucyjnego. Uzależnienie obsady składu Rady Konstytucyjnej od swobodnego uznania autorytetów politycznych i obecność w składzie byłych prezydentów umacniały polityczny charakter tej instytucji, co stanowiło przedmiot krytyki¹¹. Jednym z celów prac tzw. komitetu Ballardura¹² było właśnie odpolitycznienie tej procedury¹³. W rezultacie na mocy ustawy konstytucyjnej nr 2008-724 zmieniono art. 56 Konstytucji i wprowadzono wymogi służące ograniczeniu swobody i zobiektywizowaniu procedury nominacji członków Rady Konstytucyjnej. Mają one jednak charakter *stricte* proceduralny, nie przewidziano bowiem żadnych zmian w zakresie warunków, jakie powinni spełniać kandydaci.

⁹ *Recueil Lebon* 1999, s. 124; szerzej zob. J.-P. Camby, *La nomination des membres du Conseil constitutionnel, ou la liberté absolue de choisir* (À propos de l'arrêt du Conseil d'État «Mme Ba» du 9 avril 1999), „Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'Étranger” 1999, no 6, s. 1573 i n.

¹⁰ JORF z dnia 9 listopada 1958, s. 10 129. Pierwszy skład Rady został obsadzony w ten sposób, że wybrano trzech członków na 3 lata, trzech na 6 lat i trzech na 9 lat. Począwszy od 1962 r., nowi członkowie są mianowani na kadencję 9-letnią; zob. L. Favoreu, P. Gaïa, R. Ghevontian, J.-L. Mestre, O. Pfersmann, A. Roux, G. Scoffoni, *Droit constitutionnel*, Paris 2011, s. 314.

¹¹ Zob. F. Luchaire, *Le Conseil constitutionnel*, Paris 1980, s. 61 i n.; F. Hourquebie, *Les nominations du Conseil constitutionnel*, „Les Petites Affiches” 2001, no 108, s. 9 i n.; G. Drago, *Réformer le Conseil constitutionnel?*, „Pouvoirs” 2003, nr 105, s. 75–78; P. Wachsmann, *Sur la composition du Conseil constitutionnel*, „Jus Politicum” 2010, nr 5, s. 4 i n.

¹² Komitet refleksji i propozycji w zakresie dostosowania i modernizacji instytucji V Republiki (Comité de réflexion et de proposition sur la modernisation et rééquilibrage des institutions de la Vième République).

¹³ Zob. A. Roux, *Le nouveau Conseil constitutionnel*, „La Semaine Juridique” 2008, no 31–35, s. 49–50; A.-M. Le Pourhiet, komentarz do art. 4 projektu ustawy konstytucyjnej zmieniającej Konstytucję V Republiki, „Les Petites Affiches” 2008, no 97, s. 17–19.

Prezydent dysponuje dyskrejonalną władzą w zakresie wyboru kandydata na członka Rady Konstytucyjnej. Przyjmuje się, że kandydaci na członków Rady Konstytucyjnej powinni być obywatelami Francji i korzystać z pełni praw obywatelskich i politycznych¹⁴. Zgodnie z art. 10 ordonansu nr 58-1067 jedną z podstaw utraty członkostwa w Radzie Konstytucyjnej jest bowiem brak możliwości korzystania z praw obywatelskich i politycznych. Nie wprowadzono cenzusu wieku. Przepisy nie określają także, czy w przypadku członków Rady Konstytucyjnej obowiązuje zasada równego dostępu kobiet i mężczyzn do sprawowania odpowiedzialnych funkcji zawodowych i społecznych, zagwarantowana w art. 1 ust. 2 Konstytucji. Mimo to w obecnym składzie Rady Konstytucyjnej są trzy kobiety (N. Maestracci, C. Bazy Malaurie, N. Belloubet)¹⁵.

Za istotną wadę procedury nominacyjnej, właściwie od początku funkcjonowania Rady Konstytucyjnej, uznaje się brak wymogu posiadania przez kandydatów odpowiednich kwalifikacji oraz doświadczenia¹⁶. W dotychczasowej praktyce w skład Rady Konstytucyjnej powoływani byli zarówno prawnicy o uznanym autorytecie, mający doświadczenie w zakresie orzekania w sądownictwie, jak i politycy (parlamentarzyści, ministrowie)¹⁷. Wraz ze wzrostem znaczenia funkcji sądowych Rady Konstytucyjnej zaczęli przeważać prawnicy. Obecnie w Radzie Konstytucyjnej orzekają m.in. były pierwszy prezes Sądu Kasacyjnego (Cour de cassation), były wiceprzewodniczący Rady Stanu, były pierwszy prezes sądu apelacyjnego i jeden profesor prawa¹⁸.

Prezydent Republiki korzysta z uprawnienia nominacyjnego w odniesieniu do członków Rady Konstytucyjnej na zasadach określonych w art. 56 w zw. z art. 13 ust. 5 Konstytucji. Procedura nominacyjna obejmuje trzy etapy: a) wyznaczenie kandydata przez Prezydenta Republiki; b) przesłuchanie kandydata przez właściwe komisje stałe obu izb parlamentu i wydanie

¹⁴ P. Ardant, B. Mathieu, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris 2015, s. 115.

¹⁵ Zob. np. P. Roger, Th. Wieder, *Trois femmes siégeront au Conseil constitutionnel*, „Le Monde” du 13 février 2013, http://www.lemonde.fr/politique/article/2013/02/13/trois-femmes-siegeront-au-conseil-constitutionnel_1831800_823448.html (dostęp 25.09.2015).

¹⁶ Zob. m.in. M. Verpeaux, *Le Conseil constitutionnel, 49 ans...*, s. 63; P. Avril, J. Gicquel, *Le Conseil constitutionnel*, Paris 2005, s. 143; D. Rousseau, *Pour un nouveau mode de désignation des membres du Conseil constitutionnel. Ultime plaidoirie*, „La Semaine Juridique” 2011, no 26 (dodatek), s. 23 i n.

¹⁷ Zob. P. Ardant, B. Mathieu, *Droit...*, s. 114 ; L. Favoreu, P. Gaïa, R. Ghevontian, J.-L. Mestre, O. Pfersmann, A. Roux, G. Scoffoni, *Droit constitutionnel*, s. 314–315.

¹⁸ Na temat wykształcenia i doświadczeń zawodowych członków Rady Konstytucyjnej zob. <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/les-membres-du-conseil/liste-des-membres/liste-des-membres-du-conseil-constitutionnel.319.html> (dostęp 25.09.2015).

stosownych opinii o charakterze publicznym (*avis public*)¹⁹; c) nominacja przez Prezydenta Republiki. Prezydent nie może dokonać powołania na członka Rady Konstytucyjnej, jeśli suma głosów przeciwnych nominacji stanowi co najmniej 3/5 głosów oddanych w obu komisjach.

Zgodnie z ustawą nr 2010-838 z dnia 23 lipca 2010 r. w sprawie stosowania art. 13 ust. 5 Konstytucji²⁰, komisją właściwą do wyrażenia opinii o kandydacie na członka Rady Konstytucyjnej jest w każdej izbie parlamentu komisja stała właściwa w zakresie ustaw konstytucyjnych (art. 3). W Zgromadzeniu Narodowym jest to Komisja Ustaw Konstytucyjnych, Legislacji i Administracji Ogólnej Republiki (Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République), a w Senacie – Komisja Ustaw Konstytucyjnych, Legislacji, Wyborów Powszechnych, Regulaminowa i Administracji Ogólnej (Commission des lois constitutionnelles, de législation, du suffrage universel, du règlement et d'administration générale).

Posiedzenia komisji zwołują przewodniczący izb po przedstawieniu przez Prezydenta Republiki kandydata na członka Rady Konstytucyjnej. Powinno odbyć się w ciągu 8 dni od momentu podania nazwiska kandydata do publicznej wiadomości (art. 1 ustawy nr 2010-838). Komisja funkcjonująca w Zgromadzeniu Narodowym może powołać sprawozdawcę spośród członków należących do opozycji lub mniejszości. Przed wydaniem opinii komisje przesłuchują kandydatów. Przesłuchanie jest jawne, chyba że utajnienie jest konieczne ze względu na tajemnicę zawodową czy tajemnicę obrony narodowej. Samo głosowanie ma charakter tajny. Głosowanie (oraz podliczanie głosów) musi być zakończone w tym samym czasie w obu izbach²¹. Opinia komisji jest przedstawiana Prezydentowi Republiki oraz premierowi. Jest także publikowana w „Journal Officiel de la République Française”²².

Negatywna opinia komisji ma *de facto* charakter sprzeciwu (weta) i uniemożliwia dokonanie mianowania²³. Co istotne, opinia negatywna jest wiążąca dla Prezydenta Republiki tylko wtedy, gdy przeciw zgłoszonemu kandydatowi opowie się w obu komisjach co najmniej 3/5 głosujących.

¹⁹ Wymóg zaopiniowania kandydatury przez właściwą komisję stałą danej izby parlamentu wprowadzono także w przypadku nominacji dokonywanych przez przewodniczących izb parlamentu (art. 56 ust. 1 Konstytucji).

²⁰ JORF nr 0169 du 24 juillet 2010, s. 13 644, tekst nr 2.

²¹ Zob. art. 5 ust. 2 ordonansu nr 58-1100 z dnia 17 listopada 1958 r. w sprawie funkcjonowania izb parlamentu (JORF nr 0239 du 18 novembre 1958, s. 10 335).

²² Por. art. 29-1 Regulaminu Zgromadzenia Narodowego, <http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/reglement.asp> (dostęp 25.09.2015) oraz art. 19 bis Regulaminu Senatu, <http://www.senat.fr/reglement/reglement.html> (dostęp 25.09.2015).

²³ Zob. A. Vidal-Naquet, *Un Président de la République plus „encadré”*, „La Semaine Juridique” 2008, no 31–35, s. 29; M. Verpeaux, *Question préjudicielle et renouveau constitutionnel*, „AJDA. L'Actualité Juridique. Droit Administratif” 2008, no 34, s. 1880.

Jeżeli przeciwko kandydatowi głowy państwa opowie się zwykła większość członków obu komisji, to wówczas taka negatywna opinia nie wiąże organu powołującego. Zwraca się uwagę, że pozostająca (z definicji) w mniejszości opozycja może osiągnąć większość 3/5 głosów tylko wówczas, gdy dołączy do niej część głosów większości parlamentarnej. Gdyby zaproponowano rozwiązanie odwrotne i uzależniono nominację członków Rady Konstytucyjnej od uzyskania pozytywnej opinii większości 3/5 głosów (mimo że taka przewaga głosów większości parlamentarnej jest rzadkością), to wówczas Prezydent Republiki musiałby się liczyć z ryzykiem zablokowania procedury nominacyjnej. W takiej sytuacji rozsądne byłoby zaproponowanie kandydatury, która ma potencjalnie szersze poparcie. Realne problemy mogą pojawić się zwłaszcza w warunkach *cohabitation*. Zatem pomimo wprowadzonych zmian o nominacji członków Rady Konstytucyjnej nadal będą decydowały względy polityczne, a poparcie dla prezydenckiego kandydata będzie uzależnione od aktualnego układu sił politycznych w parlamencie²⁴. W praktyce zmiana art. 13 ust. 5 Konstytucji okazuje się bardziej korzystna dla podmiotu realizującego uprawnienia nominacyjne niż dla samej kontroli parlamentarnej. Można natomiast uznać, że wprowadzenie tego rozwiązania stanowi wyraz „rewaloryzacji” funkcji kontrolnej parlamentu²⁵. Jawność przesłuchania kandydata i publiczny charakter opinii komisji stanowią niewątpliwie ograniczenie dla organu nominującego.

46

Po raz pierwszy Prezydent Republiki F. Hollande dokonał powołania do składu Rady Konstytucyjnej według zmienionej procedury w lutym 2013 r. Członkiem Rady została N. Maestracci, ówczesna pierwsza prezes Sądu Apelacyjnego w Rouen²⁶. Dopiero bowiem w lipcu 2010 r. uchwalono ustawę nr 2010-838 określającą reguły stosowania art. 13 ust. 5 Konstytucji, a więc pierwsza po ostatniej nowelizacji ustawy zasadniczej zmiana składu Rady Konstytucyjnej w lutym 2010 r. odbyła się jeszcze na starych zasadach.

Jak wynika ze sprawozdań z posiedzeń właściwych komisji stałych Zgromadzenia Narodowego²⁷ i Senatu²⁸ w dniu 20 lutego 2013 r., podczas

²⁴ Zob. A. Roux, *Le nouveau Conseil...*, s. 50; J. Gicquel, komentarz do art. 25 projektu ustawy konstytucyjnej zmieniającej Konstytucję V Republiki, „Les Petites Affiches” 2008, no 97, s. 75–76; D. Rousseau, *Pour un nouveau mode...*, s. 26; zob. także M. Granat, *Zakres zmian wprowadzonych w Konstytucji Francji ustawą konstytucyjną z 23 lipca 2008 roku*, [w:] S. Bożyk (red.), *Aktualne problemy reform konstytucyjnych*, Białystok 2013, s. 291–292.

²⁵ Por. R. Puchta, *O modernizacji instytucji V Republiki w świetle ustawy konstytucyjnej z 23 lipca 2008 r.*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 6, s. 197–198.

²⁶ Decyzja nr 80 NOM z dnia 22 lutego 2013 r. (JORF du 24 février 2013, s. 3151).

²⁷ Compte rendu no 42. Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l’administration générale de la République. Assemblée Nationale. XIVe législature. Mercredi, 20 février 2013, s. 2–9.

²⁸ Zob. <http://www.senat.fr/compte-rendu-commissions/20130218/lois.html#toc7> (dostęp 25.09.2015).

których przeszłuchiowano kandydatkę na członka Rady Konstytucyjnej N. Maestracci, weryfikacji podlega doświadczenie i przebieg kariery zawodowej kandydata, jego poglądy na tematy związane z funkcjonowaniem państwa (w tym z bieżącymi problemami finansowymi czy gospodarczymi) oraz rolą Rady Konstytucyjnej zarówno względem władzy ustawodawczej i wykonawczej, jak i w sferze kontroli konstytucyjności prawa (z uwzględnieniem perspektyw rozwoju QPC). W komisji stałej Zgromadzenia Narodowego to sprawozdawca przedstawił kandydatkę i zadawał jej pytania, w komisji senackiej kandydatka sama przedstawiała posiadane kwalifikacje i dotychczasowe doświadczenie zawodowe. Członkowie komisji korzystali z przysługującego im prawa zadawania pytań.

Pomimo politycznego charakteru procedury nominacyjnej status prawny członków Rady Konstytucyjnej cechuje niezależność polityczna i przysługuje im atrybut niezawisłości. Są oni nieodwołalni. Ich mandat nie jest odnawialny, w przypadku wakatu nowy członek Rady powoływany jest tylko do końca kadencji, ale jeżeli jest to okres krótszy niż 3 lata, to powołuje się go na następną pełną kadencję. Członków Rady obowiązuje także – pod rygorem utraty stanowiska – zasada *incompatibilite*s (np. nie mogą być członkami rządu oraz parlamentu, Parlamentu Europejskiego, Rady Ekonomicznej, Społecznej i Ochrony Środowiska, piastować urzędu Obróńcy Praw, pełnić funkcji kierowniczych w partiach politycznych itp.). Spoczywa na nich również obowiązek powstrzymywania się od publicznego wyrażania opinii w sprawach, które są przedmiotem prac Rady Konstytucyjnej²⁹.

Nie można pominąć faktu, że Prezydent Republiki mianuje również przewodniczącego Rady Konstytucyjnej (*président du Conseil constitutionnel*). W trakcie prac nad ostatnią zmianą Konstytucji proponowano, by przy tej nominacji obowiązywała taka sama procedura jak przy powoływaniu przez głowę państwa członków Rady³⁰. Ostatecznie art. 56 ust. 3 Konstytucji pozostał niezmienny. Prezydent mianuje przewodniczącego Rady spośród członków mianowanych i dożywotnich. Faktem jest, że niezmiennie do 2000 r.³¹ przewodniczący był mianowany spośród członków powołanych przez Prezydenta Republiki. Obecny przewodniczący J.-L. Debré został w lutym 2007 r.³² powołany na członka Rady Konstytucyj-

²⁹ Zob. m.in. P. Ardant, B. Mathieu, *Droit...*, s. 115–116; L. Favoreu, P. Gaïa, R. Ghevontian, J.-L. Mestre, O. Pfersmann, A. Roux, G. Scoffoni, *Droit constitutionnel*, s. 317–318.

³⁰ A. Roux, *Le nouveau Conseil*, s. 50; M. Verpeaux, *Question...*, s. 1880.

³¹ W marcu 2000 r. przewodniczącym Rady Konstytucyjnej został Yves Guéna mianowany przez prezydenta J. Chiraca – decyzja nr 61 NOM z dnia 1 marca 2000 r. (JORF du 2 mars 2000, s. 3310).

³² Decyzje nr 72 NOM i nr 73 NOM z dnia 23 lutego 2007 r. (JORF du 24 février 2007, s. 3353).

nej oraz mianowany na stanowisko przewodniczącego tej instytucji przez prezydenta J. Chiraca³³.

Najwięcej kontrowersji od lat wzbudza członkostwo w Radzie Konstytucyjnej byłych prezydentów Republiki³⁴. Za zniesieniem tej kategorii członków przemawia kilka argumentów. Po pierwsze, obecność w składzie Rady Konstytucyjnej byłych prezydentów staje się nie do pogodzenia z wzrastającą rolą tej instytucji jako sądu konstytucyjnego. Po drugie, wyodrębnienie dwóch kategorii członków i reżimów członkostwa w Radzie Konstytucyjnej może zagrażać stabilności tej instytucji. Po trzecie, konstytucja nie wyklucza członkostwa w Radzie Konstytucyjnej prezydenta odwołanego z urzędu przez Wysoki Trybunał, który również zyskuje status „byłego Prezydenta Republiki”. Po czwarte, biorąc pod uwagę okres kadencji oraz zakładając stosunkowo długi okres życia byłych prezydentów, w przyszłości mogą oni stanowić bardzo liczną i silną grupę członków Rady Konstytucyjnej³⁵. Mimo inicjatyw wyłączenia byłych prezydentów ze składu Rady Konstytucyjnej, podejmowanych przez komitet Balladura w 2007 r.³⁶ oraz komisję Jospina w 2012 r.³⁷, dotychczas nie dokonano stosownej zmiany konstytucji.

48 Podsumowując, udział Prezydenta Republiki w procedurze nominacji członków Rady Konstytucyjnej wpisuje się w specyfikę ustrojową V Republiki. Od początku istnienia tej instytucji Prezydent Republiki uczestniczył w kreowaniu jednej trzeciej jej składu. Ostatnia zmiana konstytucji, mająca na celu zobiektywizowanie i zracjonalizowanie tej procedury, nie przyniosła zasadniczych zmian (tak przynajmniej można stwierdzić na podstawie jedynej dotychczas nominacji prezydenckiej na nowych zasadach). Prezydent nadal korzysta ze swobody wyboru kandydata, a przewidziana w parlamencie większość potrzebna do zablokowania tego kandydata jest – uwzględnivszy dotychczasowe układy sił politycznych w parlamencie francuskim – trudna do osiągnięcia bez połączenia

³³ Zob. L. Favoreu, P. Gaïa, R. Ghevontian, J.-L. Mestre, O. Pfersmann, A. Roux, G. Scoffoni, *Droit constitutionnel*, s. 315.

³⁴ Zob. m.in. A.-M. Le Bos-Le Pourhiet, *Les membres de droit du Conseil constitutionnel*, „Revue Administrative” 1986, no 233, s. 455.

³⁵ A. Roux, *Le nouveau Conseil...*, s. 50; M. Verpeaux, *Le Conseil constitutionnel, 49 ans...*, s. 66; R. Badinter, *Une exception française: les anciens présidents de la République au Conseil constitutionnel*, [w:] *Renouveau du droit constitutionnel. Mélanges en l'honneur de Louis Favoreu*, Paris 2007, s. 513 i n.; C. Hodara, *Les anciens Présidents de la République, membres de droit du Conseil constitutionnel. Retour sur le regain d'une controverse ancienne*, [w:] *Le pouvoir, mythes et réalité. Mélanges en hommage à Henry Roussillon*, t. I, Toulouse 2014, s. 911 i n.

³⁶ Zob. *Raport du Comité de réflexion et de proposition sur la modernisation et rééquilibrage des institutions de la VIème République*, proposition no 75 (JORF no 252 du 30 octobre 2007, s. 17 734).

³⁷ Por. P. Ardant, B. Mathieu, *Droit...*, s. 114.

głosów opozycji i większości. Wydaje się jednak, że nowy sposób powoływania członków Rady Konstytucyjnej i zawsze istniejące ryzyko sprzeciwu ze strony komisji parlamentarnych może zrodzić praktykę zgłaszania przez Prezydenta Republiki kandydatów „przewidywalnych”, cieszących się szerokim poparciem politycznym. Natomiast faktem jest, że nawet istniejące wady modelu francuskiego, tj. brak wymogów co do kwalifikacji i doświadczenia prawniczego kandydata na członka Rady Konstytucyjnej oraz obiektywnych warunków nominacji, nie doprowadziły dotychczas do nominacji chybionych³⁸.

Wykaz literatury

- Ardant P., Mathieu B., *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris 2015.
- Ardant P., Mathieu B., *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris 2008.
- Avril P., Gicquel J., *Le Conseil constitutionnel*, Paris 2005.
- Badinter R., *Une exception française: les anciens présidents de la République au Conseil constitutionnel* [w:] *Renouveau du droit constitutionnel. Mélanges en l'honneur de Louis Favoreu*, Paris 2007.
- Camby J.-P., *La nomination des membres du Conseil constitutionnel, ou la liberté absolue de choisir* (À propos de l'arrêt du Conseil d'État «Mme Ba» du 9 avril 1999), „Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'Étranger” 1999, no 6.
- Chmielarz A., *Rada Konstytucyjna po zmianach konstytucyjnych z lipca 2008 r.*, „Przegląd Sejmowy” 2010, nr 1.
- Débre J.-S., *Le Conseil constitutionnel: une réussite inattendue de la Ve République*, [w:] B. Mathieu (red.), 1958–2008. Cinquantième anniversaire de la Constitution française, Paris 2008.
- Drago G., *Réformer le Conseil constitutionnel?*, „Pouvoirs” 2003, no 105.
- Favoreu L., Gaïa P., Ghevontian R., Mestre J.-L., Pfersmann O., Roux A., Scoffoni G., *Droit constitutionnel*, Paris 2011.
- Fromont M., *La justice constitutionnelle en Europe ou l'exception française*, [w:] *Le nouveau constitutionnalisme. Mélanges en l'honneur de Gérard Conac*, Paris 2002.
- Garlicki L., *Rada Konstytucyjna w Republice Francuskiej*, [w:] J. Trzeciński (red.), *Sądy konstytucyjne w Europie*, t. I, Warszawa 1996.
- Gicquel J., Gicquel J.-É., *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris 2008.
- Gicquel J., *Komentarz do art. 25 projektu ustawy konstytucyjnej zmieniającej Konstytucję V Republiki*, „Les Petites Affiches” du 14 mai 2008, no 97.
- Granat M., *Zakres zmian wprowadzonych w Konstytucji Francji ustawą konstytucyjną z 23 lipca 2008 roku*, [w:] S. Bożyk (red.), *Aktualne problemy reform konstytucyjnych*, Białystok 2013.
- Guillenchmidt M. de, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris 2008.
- Hodara C., *Les anciens Présidents de la République, membres de droit du Conseil constitutionnel. Retour sur le regain d'une controverse ancienne*, [w:] *Le pouvoir, mythes et réalité. Mélanges en hommage à Henry Roussillon*, t. I, Toulouse 2014.

³⁸ Por. D. Rousseau, *Pour un nouveau mode...*, s. 26.

- Hourquebie F., *Les nominations du Conseil constitutionnel*, „Les Petites Affiches” du 31 mai 2001, no 108.
- Kubuj K., *Priorytetowe pytania prawne francuskich sądów o zgodność z konstytucją*, „Przegląd Sejmowy” 2014, nr 1.
- Le Bos-Le Pourhiet A.-M., *Les membres de droit du Conseil constitutionnel*, „Revue Administrative” 1986, no 233.
- Luchaire F., *Le Conseil constitutionnel*, Paris 1980.
- Maugüe Ch., Stahl J.-H., *La question prioritaire de constitutionnalité*, Paris 2011.
- Pactet P., *Institutions politiques. Droit constitutionnel*, Paris 2003.
- Perrier J.-B. (red.), *La question prioritaire de constitutionnalité*, Paris 2011.
- Popławska E., *Instytucja prezydenta w systemie politycznym V Republiki Francuskiej*, Warszawa 1995.
- Pourhiet A.-M. Le, *Komentarz do art. 4 projektu ustawy konstytucyjnej zmieniającej Konstytucję V Republiki*, „Les Petites Affiches” du 14 mai 2008, no 97.
- Puchta R., *O modernizacji instytucji V Republiki w świetle ustawy konstytucyjnej z 23 lipca 2008 r.*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 6.
- Roger P., Wieder Th., *Trois femmes siègeront au Conseil constitutionnel*, „Le Monde” du 13 février 2013.
- Rousseau D., *Droit du contentieux constitutionnel*, Paris 2008.
- Rousseau D., *Pour un nouveau mode de désignation des membres du Conseil constitutionnel. Ultime plaidoirie*, „La Semaine Juridique” 2011, no 26 (dodatek).
- Roussillon H., *Le Conseil constitutionnel*, Paris 2008.
- Roux A., *Le nouveau Conseil constitutionnel*, „La Semaine Juridique” 2008, no 31–35.
- Skrzydło W., *Ustrój polityczny Francji*, Warszawa 1992.
- Skrzydło W., *Ustrój polityczny Republiki Francuskiej*, [w:] E. Gdulewicz, W. Kręcisz, W. Orłowski, W. Skrzydło, W. Zakrzewski, *Ustroje państw współczesnych*, Lublin 1997.
- Verpeaux M., *Le Conseil constitutionnel*, [w:] J.-L. Parodi (red.), *Institutions et vie politique sous la Ve République*, Paris 2003.
- Verpeaux M., *Le Conseil constitutionnel, 49 ans après...*, „Les Petites Affiches” du 10 juillet 2008, no 138.
- Verpeaux M., *Question préjudicielle et renouveau constitutionnel*, „AJDA. L’Actualité Juridique. Droit Administratif” 2008, no 34.
- Vidal-Naquet A., *Un Président de la République plus „encadré”*, „La Semaine Juridique” du 30 juillet 2008, no 31–35.
- Wachsmann P., *Sur la composition du Conseil constitutionnel*, „Jus Politicum” 2010, no 5.
- Wojtyczek K., *Republika Francuska*, [w:] P. Sarnecki (red.), *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, Warszawa 2007.